

Mirostław Bączyk

Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń

mirbac@umk.pl

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5419-6916>

Pełnomocnictwo związane ze stosunkiem rachunku bankowego w praktyce bankowej

<http://dx.doi.org/10.12775/SIT.2020.001>

W obrocie bankowym pełnomocnictwo jest udzielane bardzo często w różnych sytuacjach i konfiguracjach podmiotowych. Chodzi tu zatem o bardzo rozległą materię prawną¹. W artykule koncentrujemy się, oczywiście, tylko na pewnym jej wycinku, a mianowicie na funkcjonowaniu pełnomocnictwa związanego ze stosunkiem rachunku bankowego, tj. na sytuacji, w której posiadacz rachunku bankowego udziela umocowania do dysponowania środkami pieniężnymi na tym rachunku osobie trzeciej (w tym bankowi), a niekiedy nawet bankowi, będącego kontrahentem stosunku rachunku bankowego (art. 725 k.c.², art. 49 PrBank³). Dotychczasowa praktyka bankowa, w tym wypowiedzi judykatury, a nawet reakcja

---

¹ Zob. np. M. Smyk, *Pełnomocnictwo według kodeksu cywilnego*, Warszawa 2010, LEX; M. Kożuchowicz, *Odmowa przyjęcia pełnomocnictwa. Uwagi na tle projektu księgi I kodeksu cywilnego*, „Transformacje Prawa Prywatnego” 2014, nr 2, s. 5 i nast.

² Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, tekst jednolity: Dz.U. z 2019 r. poz. 1145.

³ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe, tekst jednolity: Dz.U. z 2019 r. poz. 2357.

samego ustawodawcy⁴ świadczą o sporym prawnogospodarczym i społecznym znaczeniu tej problematyki prawnej⁵. Nie będzie zatem przesadą stwierdzenie, że „pełnomocnictwo do rachunku bankowego” (według terminologii bankowej) stanowi obecnie jedno z najczęściej udzielnych umocowań w obrocie prawnym, ponieważ spora grupa posiadaczy rachunków bankowych (niezależnie od ich statusu prawnego i rodzaju rachunku) korzysta z takiej możliwości wykonywania uprawnień i obowiązków wynikających z tej umowy bankowej. Warto zatem bliżej przyjrzeć się problemom prawnym, jakie wiążą się z funkcjonowaniem takiego – mówiąc konwencjonalnie – „pełnomocnictwa bankowego”, usystematyzować materię badawczą i jednocześnie przedstawić pewne propozycje natury denominacyjnej w odniesieniu do niektórych rodzajów pełnomocnictwa. Warto też zauważyć, że intensywny rozwój bankowych stosunków kredytowych powoduje m.in. rozwój pełnomocnictwa funkcjonującego w ścisłym powiązaniu z innymi umowami bankowymi (np. umowami kredytowymi; pełnomocnictwo „do składania dyspozycji w ramach umowy kredytowej”⁶). Pojawiają się zatem

---

⁴ Zob. np. art. 264 ust. 5 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2019 r. poz. 869), w którym doszło do zakazania ustanawiania pełnomocnictwa dla zabezpieczenia przez jednostki samorządu terytorialnego.

⁵ Świadczy też o tym piśmiennictwo i orzecznictwo w innych systemach prawnych; zob. np. M. Bauen, N. Rouiller, *Relations bancaires en Suisse*, Genève 2011, s. 223 i nast. (*la procuratiom bancaire*); H.P. Schintowski, *Bankrecht*, Köln 2018, s. 310 (*die Bankvolmacht, die Kontovollmacht*).

⁶ Zob. np. formularz „pełnomocnictwa do umowy kredytowej” Volkswagen Banku: www.vwbank.pl (dostęp: 22.04.2020 r.). Pewną nowością w praktyce jest udzielanie przez posiadacza rachunku bankowi pełnomocnictwa do ustanowienia w ramach dowolnej umowy rachunku bankowego tzw. depozytu zabezpieczającego (zawarcia umowy kaucji bankowej w rozumieniu art. 102 PrBank) służącej do zabezpieczenia wiarytelności banku; pełnomocnictwo takie jest nieodwołalne (do czasu trwania zadłużenia) i *post mortem*; niekiedy wyłącza się tu art. 108 k.c.; zob. np. cz. II, par. 18–30 „Regulaminu czynności kredytowych i zabezpieczających dla klientów bankowości korporacyjnej BNP Paribas”: www.bnpparibas.pl (dostęp: 22.04.2020); par. 12 „Regulaminu udzielania gwarancji bankowych przez Idea Bank SA” z 2016 r.: www.ideabank.pl (dostęp: 22.04.2020 r.). Umowa kaucji bankowej zawierana zostaje *per procura* w interesie banku (umocowany bank decyduje m.in. o jej zawarciu i przedmiocie).

nowe obszary, w których uprawnienia z bankowych stosunków obligacyjnych mogą być wykonywane coraz częściej *per procura*.

Punktem wyjścia do ogólnej analizy w zakresie pełnomocnictwa związanego z umową rachunku bankowego mogą być przede wszystkim postanowienia wzorców umownych (regulaminów bankowych; art. 384 k.c., art. 109 PrBank). Skoro reżim prawny pełnomocnictwa ma swoją ustabilizowaną regulację prawną w przepisach art. 95 i nast. k.c., może *prima facie* budzić zdziwienie tak szeroka regulacja działania posiadaczy rachunków bankowych *per procura* właśnie we wzorcach umownych. Analiza regulaminów świadczy jednak o pewnych ograniczeniach, jakie tworzą banki w zakresie wyraźnie deklarowanej w przepisach k.c. dużej swobody działania każdej osoby *per procura*, i to w sferze wykonywania z reguły każdego prawa podmiotowego (art. 95 § 1 k.c.). Ograniczenia takie pojawiają się np. w sposobie ustanowienia pełnomocnika przez posiadacza, w liczbie możliwych pełnomocników, w wyłączeniu substytucji (art. 106 k.c.), w wyłączeniu stosowania art. 103 k.c. Obok ogólnego, kodeksowego reżimu pełnomocnictwa bankowego kształtuje się zatem, jak się wydaje, szczególnie reżim „pełnomocnictwa bankowego”. Niezależnie od ocen regulacji regulaminowych, przyjętych w zakresie poszczególnych kwestii prawnych, przy uwzględnieniu różnic wynikających z różnych postaci rachunków bankowych (art. 49 i nast. PrBank), istotną cechą tego reżimu szczególnego jest znaczne podobieństwo standardowych klauzul regulaminowych różnych banków, co znacznie ułatwia analizę tego reżimu *en bloc*.

1. Prawna konstrukcja i podstawowe postacie pełnomocnictwa bankowego

Nie istnieją, oczywiście, uzasadnione podstawy do kwestionowania prawnej konstrukcji pełnomocnictwa w rozumieniu art. 95 k.c. w zakresie „dysponowania środkami pieniężnymi znajdującymi się na rachunku bankowym” posiadacza-mocodawcy. Takie określenie zakresu umocowania osoby trzeciej (przez pryzmat podstawowego uprawnienia posiadacza rachunku) to w pewnym sensie także zbiorcze określenie przyszłych czynności prawnych, jakich mógłby –

w ramach stosunku rachunku bankowego – dokonywać pełnomocnik w imieniu i na rzecz mocodawcy – posiadacza rachunku. Wtórne znaczenie ma tu kwestia, że takim czynnościami prawnym pełnomocnika mogą towarzyszyć pewne czynności o charakterze faktycznym (pomocniczym, np. informacja o danych posiadacza lub informacja banku wobec posiadacza). Nie zawsze bowiem możliwe byłoby zachowanie „czystej” postaci umocowania, obejmującej tylko czynności prawne⁷. Adresatem takich oświadczeń woli pełnomocnika pozostaje zawsze jednak kontrahent mocodawcy. W tej kategorii mieści się pełnomocnictwo stałe (stałe dysponowanie środkami przez posiadacza w okresie trwania umowy) i pełnomocnictwo jednorazowe (*ad hoc*; dysponowanie w sposób zindywidualizowany w umocowaniu, np. wypłata gotówki, polecenie rozliczeniowe). Trzeba zatem dostrzegać pewne szczególne cechy takiego umocowania w relacji do pełnomocnictwa klasycznego.

Pełnomocnictwo bankowe pozostaje związane bowiem z umową rachunku bankowego, co ma swoje szczególne konsekwencje prawne. Zostaje ono zdeterminowane pod względem przedmiotowym (określa kategorię czynności prawnych pełnomocnika), funkcjonalnym (oświadczenia woli pełnomocnika – podobnie jak posiadacza – mają postać odpowiednich „dyspozycji” kierowanych wobec banku), podmiotowym (bank jako adresat oświadczeń woli), czasowym (nie przekracza ono ram czasowych stosunku rachunku bankowego). Wspomniany związek z umową rachunku bankowego (art. 725 k.c.) istnieje także wówczas, gdy umowa taka (indywidualny stosunek rachunku) istnieje prawnie także po zawarciu poprzedzającej ją tzw. umowy ramowej, stanowiącej coraz częściej element organizowania przez banki dłuższej współpracy kontraktowej stron. Przy zachowaniu przez posiadacza statusu prawnego strony tego stosunku (wierzyciela banku) udzielenie umocowania, najogólniej mówiąc, nie tylko ułatwia mu dysponowanie środkami na rachunku, ale też rozszerza w istocie w sensie podmiotowym takie dysponowanie. Peł-

---

⁷ W art. 6a ust. 2 PrBank przewidziano, że umowa outsourcingowa jako umowa agencyjna, w której tzw. podmiot zewnętrzny występuje wyłącznie „w imieniu i na rzecz banku”, obejmuje również „czynności faktyczne związane z działalnością bankową”.

nomocnik bankowy wykonuje uprawnienia i obowiązki posiadacza wobec banku, przy czym nie mają tu znaczenia prawno-gospodarcze powody ustanowienia pełnomocnictwa.

W praktyce bankowej wykształciły się dwa zasadnicze postacie pełnomocnictwa udzielanego w związku z istniejącym już stosunkiem rachunku bankowego. Pełnomocnictwo takie można określić ogólnie i konwencjonalnie (także dla uporządkowania dalszych wywodów) jako „pełnomocnictwo bankowe zwykłe”, nazywane najczęściej we wzorcach umownych „pełnomocnictwem do dysponowania środkami na rachunku posiadacza” lub „pełnomocnictwem do rachunku bankowego”. W tym modelu konstrukcyjnym mieści się także pełnomocnictwo, które służy do zabezpieczenia określonej kategorii wierzytelności, jakie ma wierzyciel wobec posiadacza rachunku, czyli mocodawcy. Posiadacz rachunku może zatem ustanowić pełnomocnikiem bank zawierający z posiadaczem rachunku umowę kredytową (art. 69 PrBank). Jeżeli jest to inny bank niż bank-kontrahent umowy rachunku bankowego, można mówić o „pełnomocnictwie zewnętrznym”, a gdy jest to jednocześnie bank-kredytodawca pojawia się wówczas „pełnomocnictwo wewnętrzne”, tj. udzielone w ramach stosunku rachunku bankowego (przy założeniu, że jest to w ogóle figura przewidziana w art. 95 k.c., o czym dalej, pkt 8). W ostatnim przypadku bank-pełnomocnik kumuluje dwie role: dłużnika w umowie rachunku bankowego i wierzyciela kredytowego. Oba omawiane przypadki „pełnomocnictwa dla zabezpieczenia”⁸ cechuje to, że bank-wierzyciel (z tytułu umowy kredytowej lub innej) uzyskuje bardzo prosty i skuteczny środek zaspokojenia zabezpieczonej należności. Pełnomocnictwo takie udzielone zostaje przede wszystkim w interesie wierzyciela

---

⁸ W uzasadnieniu wyroku SN z dnia 28 maja 2015 r., III CSK 330/14, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna” 2016, nr 5, poz. 62, przyjęto określenie „pełnomocnictwa powierniczego”, nie jest to chyba określenie właściwe, nawet jeżeli pełnomocnikiem pozostaje podmiot spoza stosunku rachunku, a bank prowadzący rachunek nie ma wiadomości o zabezpieczającej funkcji „pełnomocnictwa do rachunku”; zob. np. P. Księżak, w: *Zabezpieczenie wierzytelności*, red. K. Szadkowski, K. Zok, Warszawa 2020, LEX; kategoria „czynności powierniczych” obejmuje raczej czynności o charakterze rozporządzającym.

posiadacza rachunku i w istocie może prowadzić właśnie do ograniczenia dysponowania przez posiadacza środkami na rachunku (rzecz jasna, w stosunku wewnętrznym mocodawca–pełnomocnik), ponieważ stosunek pełnomocnictwa powiązany zostaje wówczas ze stosunkiem będącym podstawą udzielenia pełnomocnictwa, np. ze stosunkiem kredytowym (art. 101 § 1 k.c.). Dlatego w treści pełnomocnictwa pojawia się klauzula o jego nieodwołalności do chwili wygaśnięcia zobowiązania kredytowego. Odmienność funkcji jurydycznych obu pełnomocnictw bankowych (zwykłego i w funkcji zabezpieczenia) prowadzi, rzecz jasna, do kontraktowego zróżnicowania ich reżimów prawnych. Pełnomocnictwo bankowe zwykle jest zawsze pełnomocnictwem wewnętrznym, pełnomocnik (osoba trzecia) składa bowiem oświadczenie woli (dyspozycję) wobec banku-kontrahenta mocodawcy.

We wzorcach umownych banków szerszej regulacji poddaje się zazwyczaj „pełnomocnictwo bankowe zwykłe”, ale pojawiają się już także regulacje dotyczące wprost „pełnomocnictwa do rachunku bankowego”, co ciekawe – w celu zaznaczenia jego pewnych odrębności jurydycznych. Dochodzi też do uregulowania pełnomocnictwa do zawarcia umowy rachunku bankowego, co rodzi pytanie o prawną przyczynę takiej zapobiegliwości banków, skoro nikt nie kwestionuje dopuszczalności zawierania także tej umowy *per procura*. Ostatecznie w treści dokumentu pełnomocnictwa może znaleźć się jak gdyby „podwójne” umocowanie, do zawarcia umowy rachunku bankowego i do „dysponowania środkami na rachunku bankowym”.

2. Pełnomocnictwo bankowe a upoważnienie banku do udzielenia informacji konfidencjonalnej osobie trzeciej

Niekiedy do figury pełnomocnictwa bankowego zalicza się także upoważnienie banku przez posiadacza rachunku bankowego do udzielenia wskazanej osobie trzeciej informacji objętych tajemnicą bankową, wynikających m.in. z umowy rachunku bankowego

(art. 104 ust. 3 PrBank). Nie jest to stanowisko trafne, ponieważ osoba trzecia nie ma w takim przypadku statusu prawnego pełnomocnika w rozumieniu art. 95 k.c.⁹ Chodzi tu bowiem tylko o upoważnienie kontrahenta umowy (banku) do udzielenia określonej informacji konfidencjonalnej, zwalniającej bank od obowiązku zachowania tajemnicy w tym zakresie. Upoważnienie takie stanowi przejaw ogólnej zasady, że o podmiotowym zasięgu tajemnicy bankowej decyduje zawsze jej beneficjent (tu – posiadacz rachunku bankowego). Niedopuszczalne byłyby zatem, jak się wydaje, próby regulowania tego upoważnienia np. we wzorcach umownych, prowadzące *de facto* do jego ograniczania. Należy jednak pamiętać o tym, że udzielenie pełnomocnictwa w rozumieniu art. 95 k.c. może być powiązane z upoważnieniem przewidzianym w art. 104 ust. 3 PrBank. Gdy bank zostaje upoważniony przez posiadacza rachunku do ujawnienia informacji konfidencjonalnej ustanowionemu pełnomocnikowi posiadacza rachunku, to takie upoważnienie podyktowane jest z reguły treścią stosunku obligacyjnego łączącego mocodawcę z pełnomocnikiem, np. ze stosunkiem zlecenia z adwokatem, mediatorem. Obserwacja praktyki bankowej potwierdza wspomniane wiązanie pełnomocnictwa z upoważnieniem wynikającym z art. 104 ust. 3 PrBank. Pojawiają się w obrocie nawet odpowiednie formularze pełnomocnictw, m.in. do uzyskania kredytu lub prowadzenia negocjacji w sprawie spłaty zadłużenia kredytowego. Nie ma tu decydującego znaczenia fakt, że wspomniane formularze nazywane są z reguły „pełnomocnictwem”¹⁰.

---

⁹ M. Bączyk, w: *Prawo bankowe. Komentarz*, red. E. Fojeik-Mastalska, Warszawa 2007, s. 542–543; zob. też S. Cydzik, *Skoki uzgodnią z notariuszami wzór pełnomocnictwa*, „Dziennik. Gazeta Prawna” z 4 lutego 2019 r.

¹⁰ W formularzach pełnomocnictwa pojawia się też stwierdzenie, że mocodawca (kredytodawca) „upoważnia w trybie art. 104 ust. 3 PrBank bank do przekazywania pełnomocnikowi także informacji objętych tajemnicą bankową”; zob. np. „Wzór pełnomocnictwa do umowy kredytowej” Volkswagen Banku: www.vwbank.pl (dostęp: 22.04.2020 r.); formularz „Pełnomocnictwo” ING Banku Śląskiego SA: www.ing.pl (dostęp: 22.04.2020 r.), z formułą: w zakresie udzielonego umocowania mocodawca „zwalnia bank od zachowania tajemnicy bankowej, o której mowa w art. 104 ust. 3 ustawy”.

3. Sposób ustanowienia pełnomocnictwa bankowego

Wiele uwagi banki przywiązują do kwestii skutecznego ustanowienia pełnomocnika do dysponowania środkami mocodawcy na rachunku bankowym. Nie chodzi tu jedynie o samą formę tej czynności prawnej mocodawcy (z reguły pisemną *ad probationem*, rzadziej – *ad solemnitatem*, art. 76 k.c.), ale także o pewną standardowo ujętą sekwencję czynności podejmowanych przez mocodawcę wobec banku w celu wykazania wiarygodności oświadczenia mocodawcy o ustanowieniu pełnomocnika wobec banku. Jak się wydaje, jest to zasadnicza dla banku materia, skoro we wzorcach umownych poświęca się jej sporo miejsca i wprowadza widoczny rygoryzm dla oceny skuteczności udzielonego umocowania w ramach stosunku rachunku bankowego w porównania z ogólnymi zasadami wynikającymi z przepisów k.c. w tym zakresie¹¹. Rygoryzm ten można tłumaczyć, jak się wydaje, potrzebą zapewnienia posiadaczowi rachunku bankowego odpowiedniego bezpieczeństwa, ale też ograniczeniem ryzyka banku w związku z możliwością wykonywania uprawnień posiadacza rachunku *per procura*. Wykazanie przez mocodawcę w sposób wiarygodny tożsamości pełnomocnika stanowi jednocześnie odpowiednie urzeczywistnienie zasady imienności rachunku bankowego *de lege lata* (art. 52 ust. 2 pkt 1 PrBank)¹². Innymi słowy, banki chcą mieć pewność co do skutecznego oświadczenia woli o ustanowieniu pełnomocnika przez posiadacza rachunku-mocodawcę

Może być, oczywiście, kwestią sporną zarówno sposób urzeczywistnienia tego rygoryzmu prawnego, jak i jego zasięg w relacjach

---

¹¹ Zob. np. Z. Radwański, A. Olejniczak, *Prawo cywilne. Część ogólna*, Warszawa 2015, s. 333 (tamże uwagi o liberalizmie w zakresie adresata komunikowania o ustanowieniu pełnomocnika i formie ustanowienia).

¹² Zob. np. M. Bączyk, *Umowy w zakresie czynności bankowych*, w: *System prawa handlowego, t. 5, Prawo umów handlowych*, red. M. Stec, Warszawa 2017, s. 1130–1131.

bank-possiadacz rachunku. Kilka lat temu stosowany rygoryzm banków w omawianym zakresie został uznany za zbyt daleko idący w pewnych typowych, życiowych sytuacjach, w jakich mogli znaleźć się posiadacze rachunków bankowych. Otóż banki odmawiały – powołując się na własne regulacje regulaminowe – honorowania aktów notarialnych obejmujących ustanowienie pełnomocnika przez posiadacza rachunku bankowego. Preferowano bowiem formułę ustanawiania pełnomocnika bankowego „na miejscu” (w lokalu banku prowadzącego rachunek, na formularzu banku, w obecności upoważnionego pracownika banku)¹³. Taka procedura ustanawiania i weryfikowania umocowania była dość rygorystycznie przestrzegana, i to np. w razie wypowiedzenia pełnomocnictwa przez posiadacza. Powodowało to znaczne utrudnienia dla niektórych grup posiadaczy rachunków (np. osób starszych, chorych, niepełnosprawnych, nieobecnych w kraju i in.). Budziło też zdziwienie to, że banki w istocie odmawiały honorowania dokumentu urzędowego sporządzanego przez podmiot zaufania publicznego (art. 2 § 1 prawa o notariacie¹⁴). W związku z tym doszło do interwencji RPO i wymiany korespondencji między nim a KNF, Krajową Radą Notarialną i Związkiem Banków Polskich¹⁵. W dyskusji o sposobie badania gwarancji wiarygodności ustanowionego umocowania wypowiadał się także z KNF, który w jednym z pism nie bez racji wyjaśnił, że prawdziwość złożonego podpisu mocodawcy należy

---

¹³ Zob. wyrok SN z dnia 9 listopada 2017 r., I CSK 53/17, LEX nr 2426559 (bank przyjął od posiadacza rachunku pełnomocnictwo udzielone dla byłego, nieuczciwego pracownika banku).

¹⁴ Ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie, tekst jednolity: Dz.U. z 2019 r. poz. 540.

¹⁵ S. Cydzik, *Skoki uzgadniają wzór pełnomocnictwa*, „Dziennik. Gazeta Prawna” z 4 lutego 2019 r.; idem, *Banki nie uznają pełnomocnictw notarialnych*, „Dziennik. Gazeta Prawna” z 7 stycznia 2019 r.; *Banki nie honorują notarialnych pełnomocnictw do czynności bankowych. RPO pisze do Krajowej Rady Notarialnej* (17.02.2018 r.); www.rpo.gov.pl (dostęp: 22.04.2020 r.), opis inicjatywy RPO w opracowaniu „wzoru pełnomocnictwa w formie aktu notarialnego”, które banki i instytucje pozabankowe (np. SKOK-i) mogłyby honorować; J. Kuras, *Banki nie honorują pełnomocnictw w formie aktu notarialnego. KNF interweniuje*; www.rp.pl (dostęp: 22.04.2020 r.).

uznać za wykazaną jedynie w sytuacji powzięcia wątpliwości co do faktu udzielenia przez klienta pełnomocnictwa¹⁶.

Pochodząca z różnych środowisk krytyka regulacji bankowych w omawianej materii, ale także rozwój technologii bankowej (m.in. w postaci tworzenia nowych tzw. kanałów dostępu klientów do banku) przyniosły jednak, jak się wydaje, pozytywne rezultaty w postaci tendencji do wyraźnego zmodyfikowania w najnowszych regulaminach pierwotnego rygoryzmu w zakresie weryfikowania wiarygodności umocowania pełnomocników bankowych. Można mówić o pojawieniu się kilku sposobów takiej weryfikacji, z których może skorzystać mocodawca w ramach swobodnego wyboru.

Po pierwsze, pozostawia się pierwotny, tradycyjny sposób w postaci umocowania pełnomocnika w jednostce organizacyjnej banku (w lokalu banku, na formularzu bankowym, w obecności pracownika banku). Po drugie, jednocześnie w wielu bankach dopuszcza się ustanowienie pełnomocników korespondencyjnie (z reguły w formie aktu notarialnego) przy sformułowaniu pewnych warunków (dotyczących takiego aktu). Po trzecie, możliwe jest ustanowienie pełnomocnika w ramach systemu bankowości elektronicznej, gdy zakres i funkcjonalność systemu dopuszcza tę możliwość¹⁷. Po czwarte, niektóre banki przewidują także możliwość umownego określania sposobu ustanowienia pełnomocników z niektórymi posiadaczami rachunku (np. wspólnotami mieszkaniowymi). Z reguły regulaminy bankowe wskazują na standardową treść oświadczenia o umocowaniu i status prawno-dewizowy pełnomocnika (tzw. rezydenta). Podobne reguły mogą odnosić się także do zmiany treści umocowania i odwołania umocowania.

Warto zaznaczyć, że wspomniane sposoby weryfikacji skutecznego ustanowienia pełnomocnictwa nie oznaczają jeszcze oceny, że bank będzie honorował takie pełnomocnictwo. Banki zastrzegają

---

¹⁶ Zob. pismo Urzędu KNF z 8 grudnia 2015 r., DRB/PRBI/o75/21/4/15, Odpowiedź na skargę adwokata [...], www.uknf.gov.pl (dostęp: 22.04.2020 r.).

¹⁷ Zob. np. § 18 „Regulaminu rachunków bankowych oraz usług płatniczych dla klientów indywidualnych Nest Bank SA” z 2019 r. (tamże możliwość udzielenia umocowania *via* „elektroniczne kanały dostępu” do banku, które umożliwiają m.in. „składanie oświadczeń woli i wiedzy”).

bowiem jeszcze tzw. przyjęcie pełnomocnictwa, tj. ostateczną akceptację przez bank umocowania złożonego zwłaszcza w postaci dokumentowej i weryfikacji pełnomocnictwa w razie posłużenia się przez mocodawcę systemem bankowości elektronicznej. Klauzule regulaminowe wskazują bowiem na uprawnienie banku do odmowy wykonania dyspozycji osoby umocowanej przez mocodawcę w razie niespełnienia warunków umocowania przewidzianych w regulaminie. Bank zatem może nie kwestionować samego udzielenia umocowania określonej osobie, ale negować skuteczność takiego umocowania wobec siebie. Skoro taka akceptacja stanowi wyraźny, przyjęty w regulaminie, element sekwencji czynności (zdarzeń) składających się na skuteczne udzielenie umocowania wobec banku, to powstaje pytanie o charakter tego zdarzenia oraz o jego prawne konsekwencje w ramach przedstawionej procedury: oświadczenie woli mocodawcy, możliwość zapoznania się przez bank z treścią takiego oświadczenia (art. 61 k.c.) i osobny akt akceptacji takiego oświadczenia przez bank. Jeżeli to ostatnie zdarzenie potraktuje się jako oświadczenie woli banku (art. 60 k.c.), a nie tylko jako czynność techniczną, to nasuwa się refleksja o interesująco skonstruowanej przez banki weryfikacji udzielonego umocowania bankowego. Otóż opisany wcześniej liberalizm w ustanawianiu umocowania zaznaczył się jedynie w obrębie samego sposobu wykazywania przez posiadacza rachunku takiego umocowania (także aktami notarialnymi, w ramach bankowości elektronicznej), natomiast pozostał jeszcze element jakby finalnej weryfikacji bezpośredniej (w lokalu banku, przez upoważnionego pracownika). Pełnomocnictwo bankowe jest zatem skuteczne wobec banku, gdy takie umocowanie zyska odpowiednią akceptację banku po spełnieniu wymagań formalnych wskazanych w postanowieniach regulaminowych. W każdym razie obserwacja taka odnosi się do pełnomocnictwa ogólnego (pełnego), obejmującego w pełni dysponowanie środkami na rachunku i na czas nieograniczony.

Weryfikacja i akceptacja umocowania posiadacza stanowi, jak się wydaje, konsekwencję tego, że ustanowienie pełnomocnictwa w ramach stosunku rachunku bankowego oznacza dla banku dodatkowy obowiązek kontraktowy w postaci honorowania działania pełnomocnika posiadacza w zakresie udzielonego umocowania

(art. 471, art. 354 § 1 k.c.). Udzielanie także przez kredytobiorców pełnomocnictwa do wykorzystywania kredytu bankowego w czasie trwania stosunku kredytowego prowadziłyby zapewne do podobnych refleksji. Powiązanie zatem pełnomocnictwa ze stosunkiem obligacyjnym łączącym mocodawcę (posiadacza rachunku, kredytobiorcę) z adresatem oświadczeń woli pełnomocnika (bankiem) prowadzi do wniosku, że w ramach tych stosunków pojawia się dodatkowy obowiązek kontraktowy banku w postaci honorowania umocowania.

W odniesieniu do niektórych rodzajów rachunków bankowych mogą pojawić się jeszcze dodatkowe przesłanki skuteczności umocowania pełnomocnika bankowego. W regulaminach niektórych banków przewiduje się, że do udzielenia pełnomocnictwa przez powiernika-posiadacza rachunku powierniczego (art. 59 PrBank) niezbędna jest zgoda podmiotu powierzającego, znajdującego się – jak wiadomo – poza stosunkiem rachunku powierniczego¹⁸. Wymaganie to przewidziano niewątpliwie w interesie podmiotu powierzającego (art. 63 k.c.). Jak się wydaje, zgoda taka mogłaby być wyrażona także w postanowieniu umowy powierniczej łączącej powierzającego z powiernikiem, w każdym razie bank powinien uzyskać przynajmniej informację o jej wyrażeniu.

4. Wybór pełnomocnika bankowego

Banki nie ograniczają, oczywiście, kręgu podmiotów, które mogą być ustanowione pełnomocnikami bankowymi. Wskazują tylko na to, że chodzi tu przede wszystkim o osoby fizyczne, które mają pełną zdolność do czynności prawnej. Niekiedy pełnomocnikiem może być też osoba prawna (np. bank posiadacza rachunku lub inny bank) w razie ustanowienia wspomnianego „pełnomocnictwa dla zabezpieczenia” (o czym dalej), a w niektórych bankach przewiduje się wprost możliwość ustanawiania osób prawnych jako pełnomocników wspólnot mieszkaniowych w związku z prowadzonymi dla

---

¹⁸ § 11 „Regulaminu otwierania i prowadzenia rachunków powierniczych w BGK BP” z 2018 r.: www.bgk.pl (dostęp: 22.04.2020 r.).

nich rachunkami bankowymi¹⁹. Niewątpliwie znacznie usprawnia to obsługę bankową takich wspólnot.

Stałą praktyką jest ograniczanie liczby pełnomocników, którzy mogliby skutecznie występować wobec banku (z reguły dwóch–trzech pełnomocników). Takie ograniczenie podmiotowe na ogół obejmuje pełnomocnictwo ogólne upoważniające do dysponowania w pełni i w sposób stały środkami na rachunku bankowym. W regulaminach nie wspomina się jednak o tym, czy kilku pełnomocników, mających taki sam zakres umocowania, działa łącznie czy samodzielnie. Ma wówczas zastosowanie art. 107 k.c., przewidujący jako regułę reprezentację łączną. W zasadzie wyklucza się skuteczność wobec banku pełnomocnictwa substytucyjnego, niezależnie od treści umowy, jaka może wiązać pełnomocnika z mocodawcą (art. 106 k.c.)²⁰. Dzieje się tak dlatego, ponieważ banki chcą jednak mieć wpływ – jak wspomniano – na sam sposób skutecznego ustanawiania umocowania przez posiadacza rachunku i wykazania tego faktu w dokumentach bankowych.

Pełnomocnikami mogą być też pracownicy danego banku (obecni i byli). Bank musi jednak liczyć się z tym, że odmowa udzielenia posiadaczowi rachunku bankowego rzetelnej informacji o zatrudnieniu w banku osoby, którą posiadacz chce upoważnić do dysponowania środkami na jego rachunku (rachunkach), może niekiedy przesądzać o odpowiedzialności banku za szkodę wyrządzoną działaniami takiego pełnomocnika²¹. Wówczas standardowa klauzula

---

¹⁹ Zob. np. § 15 ust. 4 „Regulaminu świadczenia przez ING Bank Śląski SA usług w ramach prowadzenia rachunków bankowych” z 2019 r.: www.ing.pl (dostęp: 22.04.2020 r.), ustanowiony pełnomocnik-osoba prawna może ustanawiać pełnomocników substytucyjnych także z grona swoich pracowników.

²⁰ Jest to standard europejski, zob. np. M. Bauen, N. Rouiller, *Relations bancaires*, s. 223; w praktyce polskiej można odnotować niekiedy wyjątki od tej reguły, zob. przypis poprzedni.

²¹ Wyrok SN z dnia 9 listopada 2017 r., I CSK 53 /17, LEX nr 2426559; wyrok SA w Warszawie z dnia 9 marca 2018 r., V Aca 58/18, niepublikowany; wyrok SN z dnia 10 czerwca 2016 r., IV CSK 64/16, „Monitor Prawa Bankowego” 2017, nr 3, s. 37–38 (klient udzielił nieuczciwemu pracownikowi banku szerokiego pełnomocnictwa w „celu pomnażania oszczędności” w ramach „umowy o świadczenie kompleksowej zindywidualizowanej obsługi”, w sprawie przyjęto odpowiedzialność deliktową banku na podstawie art. 430 k.c.).

we wzorcu umownym, stwierdzająca wyłączenie odpowiedzialności odszkodowawczej banku w związku z działaniami pełnomocnika, może okazać się nieskuteczna.

Banków nie interesuje też w zasadzie stosunek prawny, który leży u podstaw udzielenia umocowania (art. 101 § 2, art. 106 k.c.; np. obligacyjny, prawno-rzeczowy, osobisty²²) i w konsekwencji to, jakie prawne powody spowodowały ustanowienie danej osoby pełnomocnikiem bankowym w zakresie odpowiedniej umowy rachunku bankowego (np. pełnomocnictwo jednorazowe jako sposób uregulowania długu, uczynienia darowizny; pełnomocnictwo stałe służące współwłaścicielom lub współnikom spółki cywilnej do stałych rozliczeń). Jeżeli skorzystanie z umocowania spowoduje przysporzenie w majątku pełnomocnika, rzeczywisty cel wspomnianych pełnomocnictw bankowych posiadacza rachunku mogą wykazywać inne osoby (np. wierzyciele posiadacza w procesie pauliańskim, art. 527 k.c.). Przedmiotem zaskarżenia pauliańskiego byłoby tu, oczywiście, nie samo udzielenie umocowania, ale czynność pełnomocnika wobec banku prowadząca do przysporzenia w majątku pełnomocnika jako osoby trzeciej (art. 527 i 528 k.c.).

5. Status prawny pełnomocnika bankowego w ramach stosunku rachunku bankowego

Niezależnie od zakresu uzyskanego umocowania (pełnego i stałego) pełnomocnik bankowy nigdy nie uzyskuje statusu prawnego posiadacza rachunku bankowego (np. dodatkowego, „formalnego”), nie staje się bowiem nigdy wierzycielem banku w ramach umowy rachunku bankowego (art. 725 k.c.). W praktyce może pojawić się dość szczególna sytuacja, w której pełnomocnik byłby zarazem stroną umowy rachunku bankowego, np. w razie umocowania

---

²² Zob. np. postanowienie SN z dnia 10 maja 2017 r., I CSK 586/17, Legalis nr 1829351; J. Gudowski, *Kodeks cywilny. Orzecznictwo. Piśmiennictwo, t. I, Część ogólna*, Warszawa 2018, s. 686.

przez jednego ze współposiadaczy rachunku wspólnego innego współposiadacza do występowania w imieniu tego współposiadacza (w ramach rachunku wspólnego wspólników spółki cywilnej, art. 860 k.c.). Z reguły w ramach rachunku wspólnego pojawia się formuła, że każdy posiadacz może ustanowić samodzielnie pełnomocnika także dla pozostałych. Pełnomocnik bankowy w zasadzie nie może ustanowić pełnomocnika substytucyjnego dla posiadacza rachunku. Zdarza się, że w regulaminach bankowych wyklucza się nawet „przenoszenie uprawnień z umocowania na inne osoby”, co – przy powszechnej eliminacji substytucji – może być zagadką dla interpretatora. Przenieść można wprawdzie upoważnienie wynikające np. z przekazu (np. upoważnienie odbiorcy do przyjęcia przekazu od przekazanego²³), ale nie upoważnienie do działania w imieniu mocodawcy.

Zastrzeżenia wzorców imiennych zdają się niekiedy przeczyć wskazanym konstatacjom. Pojawiają się tam bowiem nierzadko klauzule, zgodnie z którymi postanowienia umowy i wzorca w zakresie uprawnień i obowiązków posiadacza „stosuje się odpowiednio do ustanowionego pełnomocnika”²⁴ lub że „pełnomocnik, działający w granicach udzielonego pełnomocnictwa, ma takie same prawa i obowiązki jak posiadacz rachunku”²⁵. Postanowienia takie, mimo dość niefortunnej stylistyki, nie zmieniają wskazanego statusu prawnego pełnomocnika w stosunku rachunku bankowego, ale mogą mieć inne znaczenie, np. służą do pokreślenia zakresu umocowania pełnomocnika, mogą przesądzać zakres dostępu umocowanego do tajemnicy bankowej. Wypadnie powtórzyć, że wykonujący uprawnienia mocodawcy pełnomocnik nie jest obciążony powinnościami kontraktowymi wynikającego z tego rachunku, jednakże prawa i obowiązki mocodawcy wyznaczają sferę honorowania tego umocowania przez bank. Ponadto omawiane odesłanie do prawa

---

²³ Zob. np. R. Trzaskowski, w: *Kodeks cywilny. Komentarz, t. V, Zobowiązania. Część szczególna*, Warszawa 2017, s. 797.

²⁴ Zob. np. § 6 „Regulaminu rachunków bankowych Citi-Handlowy SA”: www.online.citibank.pl (dostęp 22.04.2020 r.).

²⁵ Tak np. § 10 ust. 2 „Regulaminu rachunków bankowych i kart debetowych dla klientów indywidualnych w PKO BP”: www.pko.pl (dostęp: 22.04.2020 r.).

i obowiązków posiadacza pozostaje skorelowane ze standardową klauzulą wyłączającą odpowiedzialność banku za działanie jego pełnomocnika.

6. Zakres umocowania pełnomocnika bankowego

Określenie zakresu umocowania pełnomocnika bankowego należy obok kwestii skutecznego umocowania do najszerszej uregulowanych zagadnień w regulaminach bankowych. Z reguły przyjmuje się w nich pewną typologię pełnomocnictw i wskazuje na możliwość wyboru przez posiadacza określonego typu pełnomocnictwa związanego z indywidualnym rachunkiem. Możliwe pozostaje także przyjmowanie rozwiązań pośrednich, zależnych od woli posiadacza. Innymi słowy, pewien standard regulaminowy może być modyfikowany przez mocodawcę. Pomijając rozwiązania o charakterze szczegółowym i kazuistycznym, można wskazać na pewne, ogólne, najczęściej przyjmowane w regulaminach bankowych, kryteria wyznaczające zakres umocowania pełnomocników bankowych.

Po pierwsze, podstawowe znaczenie ma kryterium przedmiotowe. Z reguły zakres pełnomocnictwa wyznaczają uprawnienia i obowiązki kontraktowe posiadacza-mocodawcy, które przejawiają się w przyznaniu pełnomocnikowi uprawnienia do pełnego dysponowania środkami na rachunku bankowym (pełnomocnictwo pełne). Pojawia się tu zatem odpowiednik pełnomocnictwa ogólnego w rozumieniu art. 98 k.c. W literaturze trafnie wyjaśniono, że taki rodzaj umocowania, obejmujący „umocowanie do czynności zwykłego zarządu”, należy zawsze interpretować na tle konkretnego układu stosunków prawnych między mocodawcą, pełnomocnikiem i osobą trzecią²⁶. Pełnomocnictwo takie może obejmować także umocowanie

---

²⁶ M. Pazdan, w: *System prawa prywatnego. Prawo cywilne. Część ogólna*, red. Z. Radwański, Warszawa 2002, s. 476; postanowienie SN z dnia 10 maja 2017 r., I CSK 586/17, Legalis nr 1829351 (tamże odniesienie pojęcia „zarządu zwykłego” do całego majątku mocodawcy). Zdarza się niekiedy, że pełnomocnictwo obejmuje także upoważnienie do zawarcia z bankiem (prowadzącym

do zawierania z bankiem odpowiednich umów lokat terminowych, których fundusze pochodzą z rachunku bankowego. Po drugie, pojawia się tu też kryterium czasowe, z reguły bowiem czas trwania stosunku rachunku bankowego wyznacza zasięg czasowy pełnomocnictwa (pełnomocnictwo stale). Po trzecie, możliwe są również odpowiednie modyfikacje sytuacji pierwszej i drugiej w postaci ograniczenia zakresu umocowania, np. tylko w odniesieniu do określonej grupy czynności pełnomocnika (pełnomocnictwo rodzajowe) lub do zindywidualizowanej tylko czynności (dyspozycji) pełnomocnika (umocowanie *ad actum* i *ad hoc*). Jeżeli w regulaminach bankowych pojawia się także inne kryterium w postaci uprawnienia pełnomocnika do dysponowania jedynie „saldem rachunku”, to chodzi tu o dalsze, przedmiotowe ograniczenie kompetencji pełnomocnika, które nie mieści się w grupie pełnomocnictwa ogólnego, rodzajowego lub *ad actum*. Po czwarte, zakres umocowania pełnomocnika może wykraczać niekiedy poza indywidualny stosunek rachunku bankowego i obejmować kilka lub nawet wszystkie stosunki rachunku bankowego łączące dany bank z posiadaczem-mocodawcą. Można by wówczas mówić o pełnomocnictwie uniwersalnym. Zdarza się też, że umocowanie może obejmować upoważnienie do zawierania i wykonywania przez pełnomocnika także innych umów bankowych w razie związania banku z kontrahentem tzw. umową wieloproduktową, stanowiącą podstawę kreowania następnie umów szczegółowych (tzw. pełnomocnictwo wieloproduktowe). Inna formuła pełnomocnictwa obejmuje uprawnienie do zawarcia umowy rachunku bankowego i umocowanie do dysponowania środkami na tym rachunku (tzw. wspomniane już pełnomocnictwo podwójne).

We wzorcach umownych pojawiają także odpowiednie, z reguły ujęte kazuistycznie, ograniczenia umocowanego, które trudno usystematyzować w jakieś ogólniejsze materie. Najczęściej występują tu szczegółowe wykluczenia, niekiedy kryteria o charakterze ogólnym

---

rachunek bankowy) umowę o kaucję (art. 102 PrBank) dla zabezpieczenia wiarygodności kredytowej banku wobec tego pełnomocnika przy wykorzystaniu środków na rachunku posiadacza-mocodawcy; zob. np. wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z 30 listopada 2012 r., I C 1113/11, LEX nr 2257393.

niejszym (np. „działanie wykraczające poza dysponowanie rachunkiem”). Te wyliczenia szczegółowe obejmują np. wykluczenie uprawnienia do rozporządzenia środkami na rachunku na wypadek śmierci (art. 56 PrBank), dokonywanie zmiany danych osobowych posiadacza rachunku, zmianę umowy rachunku bankowego lub poprzedzającej ją umowy ramowej, rozwiązanie umowy rachunku bankowego lub umowy ramowej, oświadczenie o tzw. uruchomienie salda debetowego w ramach umowy rachunku bankowego, zawarcie umowy kredytu odnawialnego, występowanie o kartę kredytową.

7. Umocowania a dostęp do informacji objętych tajemnicą bankową

W treści udzielonego pełnomocnictwa bankowego z reguły brak wyraźnych postanowień co do sposobu i zakresu dostępu pełnomocnika do faktów objętych tajemnicą bankową. Nie wspominają o tym przepisy bardzo rozbudowanych art. 104 i 105 PrBank. Jak się wydaje, pełnomocnictwo takie tworzy zawsze wystarczający tytuł dla pełnomocnika do uzyskania od banku bezpośrednio (bez dodatkowej zgody mocodawcy lub dodatkowego upoważnienia banku na podstawie art. 104 ust. 3 PrBank) informacji konfidenancyjnych, przy czym o zakresie przedmiotowym takiej informacji decydować będzie zakres udzielonego umocowania. Najszerszy dostęp pojawi się zatem w związku z uzyskaniem przez pełnomocnika umocowania pełnego i stałego, tj. do dysponowania środkami na rachunku bankowym w czasie trwania stosunku bankowego²⁷. Bank nie ma obowiązku badania, czy informacje konfidenancyjne są niezbędne do wykonywania upoważnienia, wystarczy ich powiązanie z tym upoważnieniem. Często przewidywana we wzorcach umownych klauzula przewidująca odpowiedzialność posiadacza rachunku za działania pełnomocnika rozciąga się, oczywiście, także na skutki naruszenia tajemnicy bankowej przez tego pełnomocnika wobec osób trzecich

---

²⁷ M. Bączyk, *Zagadnienie dostępu pełnomocnika do informacji objętych tajemnicą bankową*, „Prawo Bankowe” 1999, nr 2, s. 89–99; idem, w: *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2007, s. 542–543.

(faktem konfidencjonalnym będzie też samo udzielenie umocowania i tożsamość pełnomocnika, art. 104 ust. 3 PrBank).

8. Pełnomocnictwo w celu zabezpieczenia

Jak wspomniano wcześniej, pełnomocnikiem posiadacza rachunku bankowego może być także osoba prawna, gdy pełnomocnictwo to występuje w funkcji zabezpieczenia (pełnomocnictwo w celu, w funkcji zabezpieczenia)²⁸. Bankowa praktyka kredytowa przyczyniła się do rozwoju takiej nowej postaci oryginalnego zabezpieczenia osobistego²⁹ taniego, prostego i dość skutecznego dla wierzyciela (kredytodawcy). Pojawia się ono nie tylko w związku z umową rachunku bankowego i budzi spore zainteresowanie w literaturze, gdy jest ukształtowane jako pełnomocnictwo nieodwołalne (art. 101 § 1 k.c.)³⁰. Jest sprawą otwartą, na ile wskazywane w obrocie prawnym przypadki „pełnomocnictwa zabezpieczającego” dadzą się sensownie konstrukcyjnie uogólnić. W artykule ograniczono się jedynie

---

²⁸ Zob. np. § 18 „Regulaminu świadczenia przez ING Bank Śląski SA usług w ramach prowadzenia rachunków płatniczych dla osób fizycznych” z 2019 r. (forma pisemna pod rygorem nieważności, udzielenie lub odwołanie tylko w lokalu banku). W praktyce udzielano także pełnomocnictwa dla zabezpieczenia na rzecz banku-lidera bankowego konsorcjum kredytowego, umocowanie to obejmowało środki na rachunku typu *escrow* (zob. uzasadnienie wyroku SN z dnia 19 czerwca 2018 r., I CSK 531/17, „Monitor Prawa Bankowego” 2020, nr 4, s. 20 i nast.), co umożliwiało konsorcjum jednocześnie kontrolę procesu inwestycyjnego; „Monitor Prawa Bankowego” 2020, nr 4, s. 20 i nast.

²⁹ Zob. ostatnio np. P. Księżak, w: *Zabezpieczenia wierzytelności* (i cytowana tam literatura), autor (i inni autorzy) nietrafnie kwestionują osobisty charakter tego zabezpieczenia, wierzyciel-pełnomocnik zaspakaja bowiem swoje roszczenie właśnie z majątku dłużnika-mocodawcy, tj. ze środków na rachunku tego dłużnika.

³⁰ Zob. np. M. Smyk, *Pełnomocnictwo* (pełnomocnictwo nieodwołane); P. Księżak, *Kodeks cywilny. Wybór orzecznictwa. Komentarz orzecznicy*, Warszawa 2015, LEX; idem, w: *Zabezpieczenie wierzytelności* (i podana tam literatura); I. Herapolitańska, *Prawne zabezpieczenia zapłaty wierzytelności*, Warszawa 2014, s. 471 i nast.

do wskazania zasadniczych elementów dotyczących konstrukcji „bankowego pełnomocnictwa dla zabezpieczenia” i jego funkcjonowania w obrocie bankowym.

Pełnomocnictwo bankowe celu zabezpieczenia ma na celu stworzenie stanu zabezpieczenia, a nie ułatwienie posiadaczowi (mocodawcy) wykonywania swoich uprawnień i obowiązków wynikających z umowy rachunku bankowego. Stan zabezpieczenia wyraża się w tym, że w razie niespłacenia kredytu w terminie bank mógłby skorzystać z umocowania i zadysponować środkami znajdującymi się na rachunku kredytodawcy (mocodawcy) w sposób jednorazowy lub sukcesywny zgodnie z harmonogramem płatności umowy kredytowej. Takie zastrzeżenie mogłoby znaleźć się także w umowie kredytu. Swoboda działania pełnomocnika (beneficjenta zabezpieczenia) zostaje tu ograniczona do tej właśnie funkcji, ponieważ umocowanie ma służyć tylko zabezpieczeniu. Ale ta funkcja zabezpieczająca może być znana tylko mocodawcy i pełnomocnikowi, chyba że co innego zastrzeżono w treści umocowania. Ten element funkcjonalny przesądza także inne kwestie (np. dopuszczenie substytucji, rygoryzm w zakresie ustanawiania pełnomocnictwa – tylko w lokalu banku i w obecności pracownika banku). Umocowanie może obejmować rachunek bankowy mocodawcy w innym banku niż bank kredytujący (pełnomocnictwo zewnętrzne), ale w praktyce pojawia się też formuła „pełnomocnictwa” udzielanego bankowi kredytodawcy (zob. pkt 1). Stosunek kredytowy staje się wówczas stosunkiem będącym podstawą umocowania (art. 101 § 1 i art. 106 k.c.). Wzgląd na realną prawną skuteczność zabezpieczenia powoduje zastrzeżenie nieodwołalności takiego umocowania do czasu pełnej spłaty kredytu (art. 101 § 1 k.c.)³¹. Sumy pieniężne, pobrane przez pełnomocnika z rachunku bankowego mocodawcy w wyniku skorzystania z zabezpieczenia (po powstaniu przesłanek dopuszczalności takiego skorzystania), powinny bez zaliczone na poczet zabezpieczonej należności (z reguły w sposób wskazany w umowie kredytowej). Samo umocowanie nie tworzy skutków tzw. blokady rachunku, gdyż posiadacz rachunku może dysponować środkami na rachunku

---

³¹ Zob. wyrok SN z dnia 28 maja 2015 r., III CSK 300/14, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna” 2016, nr 5, poz. 62.

w czasie trwania tego umocowania. Poręczyciel, który wykonuje zobowiązanie na rzecz kredytodawcy (art. 876 k.c.) nie nabywa, oczywiście, łącznie z roszczeniem subrogacyjnym wobec dłużnika głównego zabezpieczenia wynikającego z pełnomocnictwa, ponieważ nie ma tu zastosowania art. 518 § 1 w zw. art. 509 § 2 k.c. Pełnomocnictwo dla zabezpieczenia nie tworzy bowiem jakiejś postaci „zabezpieczenia akcesoryjnego” w rozumieniu art. 509 § 2 k.c.³²

Doświadczenia praktyczne związane z funkcjonowaniem pełnomocnictwa w celu zabezpieczenia w relacjach banki-jednostki samorządu terytorialnego (j.s.t.)³³ doprowadziły do zakazu posługiwania się takim zabezpieczeniem przez te jednostki (art. 264 ust. 5 ustawy o finansach publicznych)³⁴.

W praktyce pojawił się problem, czy udzielone bankowi w celu zabezpieczenia pełnomocnictwo gaśnie w razie sukcesji generalnej po stronie banku-pełnomocnika, gdy bank ten zostaje nabyty przez inny bank. Z uzasadnienia wyroku SN z dnia 19 czerwca 2013 r. I CSK 571/12 wynika, że bank X (któremu posiadacz rachunku udzielił umocowania w celu zabezpieczenia wierzytelności kredytowej, wynikającej z kredytu udzielonego posiadaczowi przez ten bank) został kilkakrotnie przejęty przez kolejne banki. W związku z tym powstała kwestia skuteczności udzielonego pierwotnie pełnomocnictwa nieistniejącemu już bankowi, po którym nastąpił ciąg

---

³² Zob. jednak uzasadnienie wyroku SN z dnia 19 czerwca 2013 r., I CSK 571/12, Legalis nr 673760 („atypowe zabezpieczenie o charakterze akcesoryjnym”). W literaturze akcentuje się właśnie niezależność „stosunku pełnomocnictwa” od stosunku będącego jego podstawą (zob. np. M. Pazdan, *System prawa*, s. 503); dodanie do samodzielnego stosunku pełnomocnictwa funkcji zabezpieczenia nie czyni tego stosunku akcesoryjnym wobec stosunku podstawowego, w danej sprawie – do stosunku kredytowego.

³³ Zob. np. M. Bączyk, *Glosa do wyroku NSA z dnia 8 lutego 1996 r., III Sa/Wr 219/96*, „Prawo Bankowe” 1997, nr 3, s. 30 i nast.

³⁴ Zob. np. M. Cyrankiewicz, *Bank trzeba wybrać w przetargu*, „Rzeczpospolita” z 13 sierpnia 2010, www.rp.pl (dostęp: 22.04.2020 r.), ibidem, opis wcześniejszej praktyki; M. Bączyk, w: *Prawo bankowe*, s. 452–453; uchwała Kolegium RIO w Warszawie z dnia 29 maja 2012 r, nr 11.176 2012: www.warszawa.rio.gov.pl (dostęp: 22.04.2020 r.), orzeczenie nieważności uchwały rady miejskiej miasta X w sprawie zaciągnięcia pożyczki ze środków NFOSiGW z powodu naruszenia wspomnianego zakazu.

sukcesji generalnych w rozumieniu art. 494 § 1 k.s.h. W danej sprawie doszło do udzielenia przez posiadaczy rachunku (powodów) bankowi-kredytodawcy nieodwołanego pełnomocnictwa do pobierania z rachunku powodów „kolejnych rat kredytu, określonych w harmonogramie spłat”. Przy ocenie skuteczności takiego umocowania (po generalnej sukcesji) pojawiły się rozbieżności interpretacyjne między sądami *meriti* i SN co do możliwości zastosowania tu analogicznie art. 101 § 2 k.c. Sąd Najwyższy trafnie odrzucił sugestię takiej analogii i stwierdził, że omawiane nieodwołalne pełnomocnictwo stanowiło zabezpieczenie dla banku-kredytodawcy, było ściśle powiązane ze stosunkiem kredytu i „rozcigało się [...] na kolejny bank przejmujący”, w związku z tym nie było podstaw do przyjmowania jego wygaśnięcia. Obecny bank-sukcesor wszedł zatem w sytuację prawną poprzedników (art. 494 § 1 k.s.h), w tym w upoważnienie wynikające ze wspomnianego pełnomocnictwa.

Sugerowaną przez sądy *meriti* analogię należy oczywiście odrzucić, nawet przy założeniu (czego SN wyraźnie nie uczynił), że stosunek rachunku bankowego był – także w okresie kilku aktów sukcesji – kontynuowany przez posiadaczy (powodów). Wspomniane upoważnienie zostało bowiem powiązane z tym właśnie pierwotnie istniejącym stosunkiem obligacyjnym. Problem jednak w tym, jak już wyjaśniono wcześniej, czy w danej sprawie istotnie chodziło o konstrukcję „pełnomocnictwa” w znaczeniu art. 95 k.c., czy o inne upoważnienie (uprawnienie) banku-kredytodawcy. W umowach kredytowych standardowo znajdują się bowiem odpowiednie tzw. klauzule potrącenia, upoważniające bank do podejmowania z rachunku bankowego posiadacza-kredytobiorcy odpowiednich kwot odpowiadających zadłużeniu kredytowemu tego posiadacza. Były już one szerzej analizowane w literaturze. Można bronić stanowiska, że klauzule takie mają charakter porozumień kompensacyjnych (banku z posiadaczem) albo tworzą dla banku odpowiednie uprawnienie o charakterze kształtującym³⁵. Sama denominacja

---

³⁵ M. Bącznyk, *Problematyka prawna tzw. klauzul potrącenia w praktyce kontraktowej banków polskich*, „Prawo Bankowe” 1996, nr 1, s. 106 i nast. (klauzula „potrącenia” jako uprawnienie kształtujące banku); idem, *Umowy w zakresie*, s. 1096–1097; Z. Radwański, *Zobowiązania. Część ogólna*, War-

tego uprawnienia banku („pełnomocnictwo” lub „uprawnienie do potrącania z rachunku”) nie ma, oczywiście, znaczenia (art. 65 k.c.). Jak się wydaje, w omawianym zakresie nie ma jurydycznej potrzeby (a nawet możliwości) posługiwania się konstrukcją pełnomocnictwa (chyba zauważył to w omawianej sprawie SA, skoro stwierdził, że wspomniane „pełnomocnictwo nie było zabezpieczeniem, lecz służyło ułatwianiu rozliczeń z tytułu kredytu”). Takie uprawnienie (wynikające z umowy kredytu lub rachunku bankowego) może być nabyte przez kolejny bank w ramach sukcesji generalnej i nie ma wówczas w ogóle potrzeby odwoływania się do stosunku pełnomocnictwa i jego losu prawnego (art. 101 § 1 k.c.).

Na tle pełnomocnictwa dla zabezpieczenia sytuacji „nadużycia pełnomocnictwa” mogą rysować się wyraźniej niż w zakresie pełnomocnictwa bankowego zwykłego³⁶. Brak wypowiedzi orzecznictwa w tym zakresie i wskazania stanów typowych dla takiej sytuacji utrudnia prezentowanie zdecydowanego stanowiska³⁷. Można jednak przyjąć, że pełnomocnik dla zabezpieczenia nadużywa pełnomocnictwa, gdy wprawdzie działa w jego granicach (wobec banku prowadzącego rachunek, ponieważ ma status pełnomocnika pełnego i stałego), ale np. pobiera z rachunku kwoty przekraczające wysokość zabezpieczonej wierzytelności kredytowej, w ten sposób umarza inne wierzytelności nieobjęte zabezpieczeniem, korzysta

---

szawa 1998, s. 279 (postać kompensaty umownej); A. Rzetelska, *Upoważnienie udzielane bankowi do pobierania środków*, w: *Współczesne tendencje w zakresie zabezpieczania wierzytelności*, red. T. Sokołowski, Poznań 2013, s. 67 i nast.; P. Książak, *Zabezpieczenia wierzytelności*; M. Pyziak-Szafnicka, w: *System prawa prywatnego, t. 6, Prawo zobowiązań. Część ogólna*, red. A. Olejniczak, Warszawa 2014, s. 1571 (kompensata umowna).

³⁶ M. Pazdan, *System prawa*, s. 516–518 (ibidem, opis elementów tworzących „stan nadużycia” każdego umocowania oraz podana literatura).

³⁷ W innych systemach prawnych doświadczenia praktyczne są tu bardzo bogate, o czym świadczy obszerna judykatura; zob. np. H.P. Schintowski, *Bankrecht*, s. 313 i nast. (*der Missbrauch der Vertretungsmacht*); ibidem, katalog takich przypadków nadużycia; M. Bauen, N. Rouiller, *Relations bancaires*, s. 224–225 (*l'abus du pouvoir de representation*); ibidem, rozważania na temat tego, czy stan „nadużycia” obejmuje także „konflikt interesów” pełnomocnika i mocodawcy.

z pełnomocnictwa, gdy zabezpieczona wierzytelność nie stała się jeszcze wymagalna). Innymi słowy, działa on wówczas poza celem ustanowionego zabezpieczenia i sformułowanego w dodatkowym porozumieniu (np. treści umowy kredytowej)³⁸. Nadużycie pełnomocnictwa dla zabezpieczenia może prowadzić do powstania odpowiedzialności pełnomocnika w stosunku wewnętrznym (art. 415, 471 k.c.), a wyjątkowo mógłby niekiedy wobec mocodawcy odpowiadać także bank prowadzący rachunek bankowy jako adresat dyspozycji pełnomocnika (np. w razie koluzji).

9. Wygaśnięcie pełnomocnictwa bankowego

Katalog ogólnych przyczyn wygaśnięcia stosunku pełnomocnictwa³⁹ w obrocie bankowym może być uzupełniony także innymi jeszcze przyczynami takiego ustania, charakterystycznymi dla omawianego pełnomocnictwa bankowego, m.in. w zależności od rodzaju rachunku bankowego, w ramach którego udzielono umocowania.

Przewidziane we wzorcach bankowych przyczyny wygaśnięcia umocowania nie tworzą zatem katalogu zamkniętego. Można poddać je jakiejś ogólnej systematyce w oparciu o różne kryteria prawne, np. na zależne od woli mocodawcy lub pełnomocnika (odwołanie pełnomocnictwa, rezygnacja pełnomocnika) i niezależne od woli tych podmiotów (śmierć pełnomocnika lub posiadacza rachunku), wpływ czasu umocowania, skorzystanie z umocowania w zakresie określonej czynności prawnej, utrata przez pełnomocnika zdolności do czynności prawnych). W regulaminach banków szerzej reguluje się zazwyczaj sposób odwołania umocowania przez mocodawcę

---

³⁸ Zob. np. wyrok SN z dnia 28 maja 2015 r., III CSK 330/14, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna” 2016, nr 5, poz. 62 (zapewne takie porozumienie SN określa jako „więź zaufania między mocodawcą i pełnomocnikiem”, a nadużycie pełnomocnictwa jako „działanie sprzeczne z interesem mocodawcy”).

³⁹ P. Widerski, *Pełnomocnictwo w prawie polskim*, Warszawa 2018, LEX (rozdział III).

i skuteczność odwołania wobec banku (niekiedy podobnie jak samo ustanowienie umocowania).

W zakresie rachunków wspólnych śmierć jednego z posiadaczy może prowadzić do przekształcenia się rachunku wspólnego w rachunek indywidualny współposiadacza pozostającego przy życiu i trwania umocowania udzielonego przez którekolwiek z żyjących współposiadaczy. Wspomniane przyczyny powodują wygaśnięcie umocowania w sposób bezpośredni, mogą też pojawić się zdarzenia, które prowadzą do tego skutku jedynie pośrednio. Dla przykładu: każde rozwiązanie umowy rachunku bankowego (umowne, w wyniku wykonania uprawnienia do wypowiedzenia, art. 730 k.c.) prowadzi również do wygaśnięcia stosunku pełnomocnictwa. Stosunek ten, niezależnie o rodzaju umowy rachunku bankowego, zawsze pozostaje limitowany czasem trwania tego ostatniego i nie rozciąga się czasowo na inne relacje prawne byłego posiadacza i banku. Warto zaznaczyć, że pełnomocnictwo bankowe (zwykle i dla zabezpieczenia) nie obejmuje z reguły możliwości dysponowania środkami posiadacza po „zamknięciu” rachunku bankowego, także w razie przeniesienia tych środków na inny rachunek posiadacza lub tzw. rachunek techniczny.

STRESZCZENIE

Pełnomocnictwo związane ze stosunkiem rachunku bankowego w praktyce bankowej

Artykuł ten zawiera pierwszą w Polsce, szeroką analizę tzw. pełnomocnictwa bankowego, którego udziela posiadacz rachunku bankowego innej osobie (a niekiedy także bankowi-kontrahentowi) do dysponowania środkami znajdującymi się na rachunku bankowym posiadacza (art. 725 k.c.). Jest to pełnomocnictwo udzielane bardzo często i rodzi szczególne problemy prawne. Ogólne zasady pełnomocnictwa zostały uregulowane w art. 95–109 k.c., natomiast „pełnomocnictwo bankowe” poddane zostało dodatkowej regulacji w bankowych wzorach umownych (art. 384 k.c.). Wzorce te tworzą zatem uzupełniająco reżim tej instytucji prawnej. Autor analizuje samą prawną konstrukcję pełnomocnictwa bankowego, sposoby udzielania, umocowanie, wybór pełnomocnika, zakres pełnomocnictwa, w tym różne

postacie pełnomocnictwa. Dużo miejsca poświęca też konstrukcji pełnomocnictwa udzielanego przez posiadacza w celu zabezpieczenia. Jest to pełnomocnictwo nieodwołalne, tworzy postać oryginalnego zabezpieczenia osobistego, może być udzielane wierzycielowi posiadacza rachunku (także innemu bankowi, np. kredytodawcy). Może pojawić się kwestia nadużycia takiego pełnomocnictwa przez pełnomocnika i skutków prawnych nadużycia. Świadczą o tym pierwsze wyroki sądowe w tej materii.

Słowa kluczowe: umocowanie; pełnomocnik; pełnomocnictwo bankowe; posiadacz rachunku bankowego; upoważnienie; wzorce umowne; reżim prawny; pełnomocnictwo w celu zabezpieczenia; zabezpieczenie osobiste; wierzyciel; nadużycie pełnomocnictwa; pełnomocnictwo nieodwołalne; mocodawca

SUMMARY

The power of attorney relating to the bank account from a practical perspective

This article contains the first in Poland, a broad analysis of the so-called “bank power of attorney”, which is granted by the bank account holder to another person (and sometimes to the bank-contractor as well) in order to dispose of the funds on the holder’s bank account (Article 725 of the Civil Code). This kind of the power of attorney, granted relatively often, raises many legal concerns. The general rules of the power of attorney have been regulated in Articles 95–109 of the Civil Code while Article 384 of the Civil Code deals with this institution in the sphere of standard contractual terms. The Author analyzes the legal structure of the power of attorney in a bank practice, ways of granting authorization, choice of the attorney, scope of the power of attorney as well as forms thereof. He also describes extensively the power of attorney granted by the bank account holder for security purposes. This kind of attorney, as a special form a form of personal security, is irrevocable and it can be granted to the creditor of the account holder. There may appear many different forms of abuse of such a power of attorney. The first judgments in this matter confirm this practice.

Keywords: the power of attorney; the attorney-in-fact; bank power of attorney; a bank account holder; authorization; general terms and conditions of contracts; especial regulation; the power of attorney for the security;

personal security; creditor; abuse of confidence of the principal; unrevoked; the principal

BIBLIOGRAFIA

- Bauen M., Rouiller N., *Relations bancaires en Suisse*, Genève 2011.
- Bączyk M., w: *Prawo bankowe. Komentarz*, red. E. Fojcik-Mastalska, Warszawa 2007.
- Bączyk M., *Problematyka prawna tzw. klauzul potrącenia w praktyce kontraktowej banków polskich*, „Prawo Bankowe” 1996, nr 1.
- Bączyk M., *Umowy w zakresie czynności bankowych*, w: *System prawa handlowego, t. 5, Prawo umów handlowych*, red. M. Stec, Warszawa 2017.
- Bączyk M., *Zagadnienie dostępu pełnomocnika do informacji objętych tajemnicą bankową*, „Prawa Bankowe” 1999, nr 2.
- Cydzik S., *Banki nie uznają pełnomocnictw notarialnych*, „Dziennik. Gazeta Prawna” z 7 stycznia 2019 r.
- Cydzik S., *Skoki uzgodnią z notariuszami wzór pełnomocnictwa*, „Dziennik. Gazeta Prawna” z 4 lutego 2019 r.
- Cyrankiewicz M., *Bank trzeba wybrać w przetargu*, „Rzeczpospolita” z 13 sierpnia 2010 r.
- Gudowski J., *Kodeks cywilny. Orzecznictwo. Piśmiennictwo, t. I, Część ogólna*, Warszawa 2018.
- Herapolitańska I., *Prawne zabezpieczenia zapłaty wierzytelności*, Warszawa 2014.
- Kożuchowicz M., *Odmowa przyjęcia pełnomocnictwa. Uwagi na tle projektu księgi I kodeksu cywilnego*, „Transformacje Prawa Prywatnego” 2014, nr 2.
- Księżak P., *Kodeks cywilny. Wybór orzecznictwa. Komentarzorzeczniczy*, Warszawa 2015.
- Księżak P., w: *Zabezpieczenie wierzytelności*, red. K. Szadkowski, K. Zok, Warszawa 2020.
- Kuras J., *Banki nie honorują pełnomocnictw w formie aktu notarialnego. KNF interweniuje*, www.rp.pl (dostęp: 22.04.2020 r.).
- Pazdan M., w: *System prawa prywatnego. Prawo cywilne. Część ogólna*, red. Z. Radwański, Warszawa 2002.
- Pyziak-Szafnicka M., w: *System prawa prywatnego, t. 6, Prawo zobowiązań. Część ogólna*, red. A. Olejniczak, Warszawa 2014.
- Radwański Z., Olejniczak A., *Prawo cywilne. Część ogólna*, Warszawa 2015.
- Radwański Z., *Zobowiązania. Część ogólna*, Warszawa 1998.

- Rzetelska A., *Upoważnienie udzielane bankowi do pobierania środków*, w: *Współczesne tendencje w zakresie zabezpieczania wierzytelności*, red. T. Sokołowski, Poznań 2013.
- Schintowski H.P., *Bankrecht*, Köln 2018.
- Smyk M., *Pełnomocnictwo według kodeksu cywilnego*, Warszawa 2010.
- Widerski P., *Pełnomocnictwo w prawie polskim*, Warszawa 2018.
- Trzaskowski R., w: *Kodeks cywilny. Komentarz, t. V, Zobowiązania. Część szczególna*, Warszawa 2017.